

Додаток
до листа Міністерства освіти і науки
України від _____ 2024 № _____

Рекомендована форма анотованого звіту

АНОТОВАНИЙ ЗВІТ

стипендіата Кабінету Міністрів України для молодих вчених
за період з 10.10.2023 по 10.04.2024

Омельченко Марина Сергіївна

(прізвище, ім'я)

Дата народження: 25.07.1987

Науковий ступінь, вчене звання: доктор психологічних наук, професор

Номер та дата постанови Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, якою
призначено стипендію Кабінету Міністрів України для молодих вчених:

Постанова Президії Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки від 04
листопада 2022 року № 6

Повне найменування організації, де працює (навчається) стипендіат: Державний вищий
навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»

1. ОДЕРЖАНІ НАУКОВІ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНІ РЕЗУЛЬТАТИ

1) Методами емпіричного дослідження вивчено рівні сформованості соціальних навичок у дітей з ООП в закладі інституційного догляду «Інтернатне відділення» Криворізької гімназії № 98 Криворізької міської ради. З'ясовано, що показники поведінкових та емоційних труднощів в межах норми становлять 58 %; показник нижче норми зафіксовано у 27 % респондентів та наявні 15 % дітей з ООП з характеристиками просоціальної поведінки. Розроблено методичні рекомендації з формування соціальних навичок, як складової частини корекційно-педагогічної роботи для дітей з ООП. Закладу інституційного догляду надано рекомендації щодо дотримання наступних умов впровадження програми: професійне навчання виховательського складу; орієнтування виховних заходів на СЕЕН на рівні базових людських цінностей та відчутті спільної відповідальності; конструктивно формувати СЕЕН на компетенціях усвідомленості, співпереживання та залученості; використовувати лінійний підхід до СЕЕН через засвоєння елементів особистісного, соціального та системного підходів. За очікуваними результатами, діти з ООП, яким створено умови для формування впевненості, оптимізму, задоволеності життям, належного соціального статусу; неперервно, враховуючи складну міжетапну взаємодію, сприяють розвитку і культивуванню потреб, що мають розвивальну та компенсаторну цінність; системно і комплексно, враховуючи індивідуальний підхід, забезпечують психологічний супровід на важливих етапах розвитку.

Апробація та аналіз впровадження програми СЕЕН, яка має тотожні компоненти soft skills практичному досвіді доводить, що розвиток соціально-емоційних навичок у дітей з ООП є позитивним, оскільки таке навчання одночасно покращує академічні досягнення та допомагає виховати емоційно-стійкого, емпатичного і соціально-відповідального громадянина. Доказовим є контрольне дослідження, проведене після впровадження програми СЕЕН та наявність змін у процесі адаптації, які становлять: 8 % (з 11%) низького та 84 % (з 81%) середнього рівнів.

2) Розроблено методологічні підходи щодо формування комунікативних навичок дошкільників із мовленнєвими порушеннями в умовах дистанційного навчання. Обґрунтовано, що мовний аспект комунікативної компетенції реалізується у таких видах мовленнєвої діяльності, як: діалог, переказ, розповідь, читання; незалежно від форми реалізації навчально-виховної та корекційно-педагогічної роботи необхідне тренування комунікативних навичок і умінь у різних формах мовленнєвої діяльності. Розроблено методику формування комунікативних навичок у дошкільників із мовленнєвими порушеннями в умовах дистанційного навчання, яка має три блоки корекційно-педагогічної роботи: формування рецептивних видів мовленнєвої діяльності; формування навичок комунікації з використанням символів (літер, піктограм, картинок); організація безпосереднього діалогічного спілкування між дітьми в парних, групових і фронтальних формах (використання віртуальних кімнат). Експериментальна діяльність здійснювалася у дистанційному форматі за такими напрямками: збагачення словника дітей і формування їх практичних мовленнєвих навичок. Методичними засобами корекційно-педагогічного впливу на комунікативні навички дошкільників були: онлайн-ігри, комунікативні вправи, спостереження за різними явищами, процесами, подіями тощо на відео; розглядання предметів, зображень, об'єктів оточуючого світу, мовленнєва практика у групах і парах у віртуальних кімнатах.

За підсумком результатів контрольного експерименту відзначено помітний прогрес у двох дітей ЕГ, що підтверджено підвищенням їх загального рівня комунікативних навичок. В цілому помічено наступні позитивні тенденції у стані комунікативної діяльності учасників формувального експерименту: поширення кола тем для спілкування, збагачення лексичного запасу; покращення навичок висловлювання, підтримки і закінчення діалогу; оптимізація співпраці дітей із дорослими та однолітками; покращення здатності чути і розуміти інших; почастішання випадків вживання правил ввічливості; вдосконалення навичок міжособистісної взаємодії; покращення емоційного забарвлення мовлення дітей у спілкуванні; вдосконалення навичок розповідати історії, що в цілому зробило мовлення дітей більш цікавим; посилення почуття впевненості та самооцінки досліджуваних.

3) Розроблено комплекс вправ, спрямованих на формування діалогічного мовлення дітей з ООП молодшого шкільного віку в умовах інклюзивного навчання. В якості критеріїв формування навичок діалогічного мовлення при розробці вправ було застосовано: здатність вибудовувати діалог; здатність починати, підтримувати й закінчувати діалог, зважаючи на конкретні обставини та ситуацію; здатність застосовувати лексику, відповідну темі діалогу; просодичне оформлення мовлення; дотримання мовленнєвого етикету. Вправи поділялися на пропедевтичні та умовно-діалогічні. У змісті розроблених вправ було застосовано функціональні опори, які подавалися послідовно, за мірою формування у дітей з ООП молодшого шкільного віку відповідних понять. При цьому дотримувалися такої методичної послідовності: прочитання діалогу дитині; шляхом запитань, з'ясування функції кожної репліки; складання моделі діалогу за функціями; відтворення діалогу за складеною моделлю; демонстрація зміни тактики діалогу через зміну теми; висловлення за зміненою моделлю. Розроблений комплекс вправ впроваджено в корекційно-педагогічну діяльність з дітьми з ООП, які навчаються в інклюзивних класах Першотравенського ліцею № 4 Першотравенської міської ради: в індивідуальні заняття дітей з логопедом, уроки з української мови та літературного читання.

За результатами проведеного формувального дослідження з'ясовано: в одній дитини рівень сформованості навичок діалогічного мовлення зріс із низького до середнього рівня. У трьох із чотирьох дітей з ООП з низьким рівнем сформованості навичок діалогічного мовлення загальна кількість балів, набраних протягом реалізації контрольного експерименту, зросла від 6,6 % до 10 %.

4) Розроблено і реалізовано дослідження, спрямоване на вивчення та корекцію поведінки дітей з ЗНМ протягом восьми тижнів в рамках благодійного проєкту «Разом безпечно прибуваємо» («Gemeinsam sicher ankommen») на базі Амбулаторного дитячого та юнацького хоспісу в місті Халле (Ambulantes Kinder- und Jugendhospiz Halle gGmbH). В експерименті брали участь п'ятеро

дітей з порушеннями поведінки та ЗНМ, загальною ознакою всіх дітей є наявність психотравмуючого досвіду через війну і вимушену зміну місця проживання. Розроблено і апробовано комплекс занять, спрямований на корекцію поведінки дітей з ЗНМ із застосуванням анімалотерапії, арттерапії, тренінгу оцінки часу, елементами поведінкової терапії, методу Хібукі, релаксаційного тренінгу, терапевтичних рольових ігор, терапії собівартості, тренінгу соціальних компетентностей. Основними критеріями вибору корекційних методів і впливів (технік, процедур, прийомів тощо) була їх здатність перетворювати порушену поведінку в адекватну ситуації і зменшувати інтенсивність та частоту небажаних проявів. Оцінка результатів показала ефективність розробленого комплексу занять, спрямованої на корекцію поведінки дітей з ЗНМ, зокрема покращення можна виділити в таких аспектах: мовлення, підвищення рівня впевненості в собі, комунікативних навичок, академічної успішності, мотивації до навчання та спілкування, контролю імпульсів, здатності до концентрації уваги, зменшення рівня тривожності, проявів протестної та агресивної поведінки, гіперактивності.

2. ОСНОВНІ НАУКОВІ (НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ) ПОКАЗНИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ

2.1. Статті у журналах, що входять до наукометричних баз даних Web of Science та/або Scopus

Таблиця 1

№ з/п	Повні дані статей (<u>підкреслити прізвище стипендіата у списку авторів</u>)	Наукометрична база даних
1	Lopatynska, N., Omelchenko, M., DeKa, I., Protas. O ., Dobrovolska. N. The Role of inclusive education in the social integration of children with special educational needs. Vol.16, Issue 1, P. 135-142. DOI: 10.14571/brajets.v16.n1.135-142	Web of Science

2.2. Статті у журналах, включених до категорії «Б», що входять до переліку фахових видань України, статті у закордонних журналах, що не увійшли до підпункту 2.1 цього пункту, а також тези доповідей англійською мовою на міжнародних конференціях

Таблиця 2

№ з/п	Повні дані статей і тез доповідей (<u>підкреслити прізвище стипендіата у списку авторів</u>)
1	<u>Омельченко М. С.</u> , Гриценко Л. В., Івженко В. П. Формування екологічної компетентності учнів із порушеннями інтелектуального розвитку на уроках географії в спеціальній школі. Журнал «Наукові інновації та передові технології» № 12(26) 2023 (Серія «Педагогіка») С. 617-628.
2	<u>Омельченко М.С.</u> , Кузнецова Т.Г., Амацьєва О.П. Рання профорієнтація дітей з особливими освітніми потребами в спеціальних та інклюзивних закладах дошкільної освіти. Інноваційна педагогіка. 2023. Випуск 62 Т. 1. С. 75-80.

2.8. Інші здобутки стипендіата, суспільний вплив, рівень використання і значимість отриманих наукових результатів стипендіата тощо

- Очоловання Ради молодих учених у Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет». Протягом звітного періоду було:
 - взято активну участь в якості організатора та модератора II онлайн-семінару «Виклики та перспективи для молодих науковців і майбутніх фахівців у галузі освіти в умовах

- воєнного сьогодні» (05 грудня 2023 рік):
- у складі редакційної колегії підготовлено збірник тез доповідей II онлайн-семінару «Виклики та перспективи для молодих науковців і майбутніх фахівців у галузі освіти в умовах воєнного сьогодні».
- 2) В якості наукового керівника проведено успішний захист 11 магістерських досліджень зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.
 - 3) Працювала у складі редакційної колегії журналу, що входить до переліку фахових видань України – Науково-теоретичний альманах «Грані».
 - 4) Взяла участь захисті дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі спеціальної освіти (016 Спеціальна освіта. 01 Освіта) як офіційного опонента разової спеціалізованої вченої ради 19.10.2023 року. (Спеціалізована Вчена рада Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. ДФ 20.) Здобувач – Кантаржи Віталій Костянтинович.
 - 5) Здійснювала консультативну діяльність у Спеціальному закладі освіти: КЗ «Саксаганська спеціальна школа Дніпропетровської обласної ради».
 - 6) Підготувала тези доповідей до IX Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології: Омельченко М.С., Ждимора С. До проблеми вивчення діалогічного мовлення у дітей з особливими освітніми потребами молодшого шкільного віку. Освіта осіб з особливими потребами в умовах миру та війни». Матеріали IX Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології, 2023. С.388-393.
 - 7) Підготувала тези доповідей до Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Львів, Україна, м. Ополе, Польща, 26-27 жовтня 2023 р.). Омельченко М. С., Головка К. М. Роль моральної культури у розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. Сімдесят дев'яті економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Львів, Україна, м. Ополе, Польща, 26-27 жовтня 2023 р.). С. 52-55.

3. ДИНАМІКА ОСНОВНИХ НАУКО-МЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

Показник		Кількісні показники на момент подання	Кількісні показники за звітний період (перше півріччя)	Кількісні показники за звітний період (друге півріччя)	Кількісні показники за звітний період (третє півріччя)	Кількісні показники за звітний період (четверте півріччя)
1	h-індекс стипендіата в базі даних Web of Science, або Scopus	Scopus - 1			Scopus - 1	
1.1	у т.ч. без самоцитувань та цитувань співавторів					
2	Сумарна кількість цитувань наукових публікацій у базі даних Web of Science або Scopus					

у т.ч. без 2.1 самоцитувань та цитувань співавторів					
---	--	--	--	--	--

Стипендіат

Марина ОМЕЛЬЧЕНКО

(прізвище, ім'я)

20.03.2024

(підпис, дата)

Проректор з наукової
роботи ЗВО (директор НУ)

Станіслав ЧАЙЧЕНКО

(прізвище, ім'я)

(підпис, дата)

М. П.